

Avoim tutkimusdata Pohjoismaissa

Fakta Julkaistu 20.10.2016 klo 12:36 Kirjoittaja Jenni Hyppölä, Tommi Kuttilainen, Jessica Parland-von Essen, Suvi Pousi, Riina Salmivalli

[NordForsk](#) julkaisi alkusyksyllä Pohjoismaiden ministerineuvoston pyynnöstä laatimansa raportin [Open Access to Research Data – Status, Issues and Outlook](#). Raportissa kuvataan tutkimusdatan avoimen saatavuuden tilaa Pohjoismaissa, EU:ssa ja Yhdysvalloissa. NordForsk on organisaatio, joka tukee ja rahoittaa pohjoismaista tutkimusyhteistyötä ja tutkimusinfrastruktuuria.

Keskustelu avoimesta datasta on Pohjoismaissa alkanut aikaisin, mutta keskustelujen viemisessä linjauksiksi ja käytännöiksi on ollut suuria maakohtaisia eroja. Tutkimusdatan avoimen saatavuuden tueksi tehtyjen toimien alullepanijana on ollut EU:n suositus tieteellisen tiedon avoimesta saatavuudesta ja säilyttämisestä (v. 2012), joskin Suomen toimet tutkimusdatan sähköisen infrastruktuurin toteuttamiseksi alkoivat jo selvästi ennen tätä. Raportin mukaan Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian katsotaan edenneen nopeammin kuin monen Pohjoismaan, mutta joidenkin maiden hitaammalta vaikuttava kehitys saattaa ainakin osittain johtua huolellisesta strategisesta suunnittelusta sekä asian monimutkaisuuden ja kustannusten huomioimisesta. Joissakin Pohjoismaissa eri avoimen tieteen tulokset, kuten julkaisut ja data, nähdään yhä toisistaan irrallisina, vaikka kansainvälisen tason keskustelussa avoin tiede nähdään yhtenäisemmästä näkökulmasta.

Sverker Holmgren tulee esittelemään NordForskin julkaisemaa artikkelia Avoimen tieteen foorumissa, joka pidetään pohjoismaisella painotuksella Helsingissä 21.-23.11.2016. Kuva: CC-BY Nordforsk .

Tanskan [opetus- ja tiedeministeriö](#) hyväksyi kansallisen strategian tutkimusjulkaisujen avoimeen julkaisuun vuonna 2014. Avoimen tutkimusdatan puolella kansallinen strategia puuttuu. Toisaalta opetus- ja tiedeministeriö on hyväksynyt Tanskan hyvän tieteellisen käytännön, joka painottaa tutkimuksen toistettavuutta ja sitä, että artikkelin taustalla oleva data tulee säilyttää ja sen pitää olla saatavilla. Tanskaan on myös perustettu kansallinen datanhallinnan ohjausryhmä, joka julkaisi vuonna 2015 strategian datanhallinnalle. Ohjausryhmä ei usko ylhäältä alas -menetelmän toimivuuteen, vaan suosittelee sidosryhmien yhteistyöhön perustuvaa alhaalta ylös - lähestymistapaa.

Suomessa [opetus- ja kulttuuriministeriö](#) on edistänyt avoimuuden kehitystä kahdella peräkkäisellä hankkeella, joiden aikana on luotu yhteistyöverkostoja, kehitetty osaamista ja rakennettu palveluja. Suomen Akatemia on tukenut kehitystä edistämällä avointa saatavuutta ja tutkimuksen aineistonhallinnan parempaa suunnittelua. Suomessa tutkimusdatan avoimen saatavuuden edistämiseksi on tehty runsaasti työtä kaikilla tasoilla yksittäisistä tutkijoista tutkimusrahoittajiin ja

päättäjiin. Suomessa tutkimusdatan avoimen saatavuuden mahdollistavat toimenpiteet ovat edenneet erityisen nopeasti ja työtä on edistänyt selkeä yhteinen tavoite ja sopiva yhdistelmä ylhäältä alas- ja alhaalta ylös -suuntautuvia lähestymistapoja.

Islannissa julkaistut tieteelliset artikkelit on vuodesta 2012 alkaen oltava lain mukaan avoimesti saatavilla ja lain toimeenpanon edistämiseksi ollaan tekemässä konkreettisia toimenpiteitä. Islannin [opetus-, tiede- ja kulttuuriministeriö](#) laatii paraikaa Islannin korkeakoulutukselle ja tutkimukselle suunnitelmaa vuosille 2017-2021, joissa tullaan todennäköisesti korostamaan järjestelmällistä aineistohallintaa ja tutkimustulosten avointa saatavuutta.

[Norjan Tutkimusneuvosto](#) on julkaissut tutkimusdatan avoimen saatavuuden politiikan, jossa on esitetty suosituksia ja parhaita käytäntöjä tiukkojen vaatimusten sijaan. Huomiota on kiinnitetty myös datan avaamisen liittyvien kulujen rahoitukseen.

Ruotsissa tutkimusdatan on katsottu kuuluvan julkisuuslain piiriin, jolloin yliopistot ovat velvollisia vastaamaan sen säilyttämisestä. Uutta lainsäädäntöä valmistellaan parhaillaan. [Ruotsin Tutkimusneuvosto](#) on vuodesta 2010 vaatinut avointa saatavuutta kaikilta rahoittamiltaan artikkeleilta ja vuodesta 2017 artikkelit tulee julkaista CC BY -lisenssillä.

Raportissa esitetään neljä osatekijää, jotka vaaditaan tutkimusdatan avoimen saatavuuden toteutumiseksi:

- Avoimen saatavuuden mahdollistavat määritelmät, politiikat, säännöt ja standardit
- Kustannustehokas e-infra datansäilytykselle ja sähköiset työkalut, jotka mahdollistavat tutkimusdatan löydettävyyden ja käytettävyyden
- Vakiintunut rahoitus ja hallintomalli, joka tukee datan saatavuutta, pitkäaikaissäilytystä ja kuratointia
- Yleisesti hyväksytty ansiotumismalli, joka mahdollistaa dataa jakavien tutkijoiden meritoitumisen.

Näistä tutkijoiden ansioituminen dataa jakamalla on myös Suomessa vasta keskustelun kohteena. Yhteenvedona raportissa todetaan Pohjoismaiden olevan kansainvälisesti verrattuna pieniä toimijoita, joiden resurssit ovat rajallisia. Raportin suosituksena on pohjoismaisen yhteistyön lisääminen, tiedon ja kokemusten vaihto ja yhteiset pilottihankkeet, joilla tehostetaan toimenpiteiden tehokkuutta, vaikuttavuutta ja näkyvyyttä myös kansainvälisillä areenoilla.

NordForskin julkaisemaa artikkelia esittelee Avoimen tieteen foorumissa Sverker Holmgren (Programme Director for the [Nordic eScience Globalisation Initiative, NeGI](#)). Tämänvuotinen Avoimen tieteen foorumi pidetään pohjoismaisella painotuksella Helsingissä 21.-23.11.2016. Englanninkielisen tilaisuuden nimi on **Nordic Open Science and Research Forum** ja teemana on avoin tutkimusdata.